

BENET, Josep *La Catalunya de la Renaixença. Entre el vuit-cents i el nou-cents. Pròleg Oriol PI DE CABANYES. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013. Textos i estudis de cultura catalana, 183. 182 pàgs. [16,5 x 22].*

Recopilació d'articles publicats a la premsa catalana, de textos inèdits i de conferències que constitueixen una reflexió sobre els aconteixements viscuts a Catalunya des de mitjan del s. XIX. L'autor Josep Benet, que coneix la història de Catalunya, aporta les seves reflexions sobre els diferents temes, sintetitza i destaca alguns episodis. Podem destacar en primer lloc, que es mostra partidari d'un catalanisme de caire obrer i considera que el catalanisme no va ser solament en el seu origen un moviment burgès. Tampoc la Renaixença va ser només un moviment literari, sino que va servir per recuperar l'autoconsciència. Igualment, revisa aconteixements històrics per observar les actituds i fets que varen afavorir el nacionalisme catalanista.

Al primer capítol sobre la industrialització valora l'activitat d'investigació iniciada per l'historiador Jaume Vicens Vives i destaca que aquesta es va anar desenvolupant a Catalunya durant el s. XIX tot i la inestabilitat política. Catalunya va tenir que lliurar una lluita contra la legislació central de Madrid, per aconseguir que aquesta s'adaptés a les necessitats industrials i per tant que tingués un caràcter proteccionista. D'una manera amena revisa els episodis més destacats i esmenta els pocs ministres catalans al govern espanyol.

A continuació tracta el tema del sindicalisme i mostra que aquest, juntament amb el nacionalisme foren els que varen marcar el període. Considera que encara que als inicis el catalanisme va ser popular, va convertir-se en un moviment bàsicament burgès (la Lliga Regionalista). En canvi, en el món obrer va prevaler l'internacionalisme proletari i l'anarquisme, perquè no hi havia una legislació que el protegís, ni tenia dret a votar. Observa com molts obrers lluitaren contra el liberalisme polític i religiós, si bé no ho feren contra l'econòmic que tant els perjudicava. Tanmateix, aquest grup es movia més per motius professionals o de dignitat que per ideals socialistes. Per aquesta causa, el moviment obrer va estar poc articulat fins a la creació de Solitaritat Obrera (1907). El 1919 Francesc Cambó al discurs *La Crisi Social de Catalunya* (Palau de la Mancomunitat) acusa els patrons de no voler cedir quan poden i inciten a la violència amb la seva actitud.

Altres aspectes que tracta aquesta recopilació de textos són: la figura de Josep Torras i Bages, el significat de l'Orfeó català, la situació política durant el Modernisme, Enric Prat de la Riba, Joan Maragall i Josep Puig i Cadafalch, a més de la manera com Pompeu Fabra va defensar la cultura, la Renaixença i la situació de l'església.

Torras i Bages, un personatge que en aquests moments desperta poc interès, va ser un representant molt destacat del catolicisme, sobretot pels militants de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, abans de l'any 1936. Es refereix a alguns aspectes de la seva tasca com la lluita contra l'integrisme religiós i l'emmarca dins de l'etapa de la

Renaixença. El 1888 va publicar *El Clero en la vida moderna*, obra polèmica. Pel que fa a l'actitud de Torras i Bages davant el problema obrer, observa que aquest assumpte no va ser tingut en compte pels clergues partidaris de l'absolutisme, ni pel mateix autor, qui no va aprofundir en aquest aspecte per no preocupar-li.

Pel que fa a l'Orfeó Català, la seva aparició va lligada a la voluntat de donar a Catalunya unes institucions culturals pròpies. Esmenta alguns aspectes sobre la seva creació, activitats i la seva clausura durant la Dictadura de Primo de Rivera. Aquesta entitat va patir un nou canvi el 1940, al passar a ser el Palau de la Música.

Les Bases de Manresa (1892) es un altre tema; es refereix també a la gestació de la Unió Catalanista i a altres moviments nacionalistes que varen aparèixer a Europa: Occitània, Creta, Noruega, etc. per observar que el nacionalisme català no va ser un fenòmen aïllat.

Al revisar el Modernisme, parteix d'una aproximació a la seva cronologia i considera que es tracta d'una actitud d'oposició a la política de la Restauració a Catalunya. El Modernisme va ser un producte de la revolució industrial que va sorgir paral·lel al sentiment nacionalista català i a la creació de la Lliga Regionalista, un partit que volia lluitar contra el caciquisme centralista. Continúa recolzant aquests partits polítics de caire nacionalista i que no depenen de l'Estat, així com explica la consolidació d'unes institucions culturals pròpies.

Aprofundeix en la figura d'Enric Prat de la Riba a partir de la crítica d'un llibre escrit per Jordi Solé Tura *Catalanisme i revolució burgesa*, perquè considera que els seus plantejaments i la manera de citar les fonts són incorrectes. Així Solé Tura al tractar sobre Prat de la Riba no ha emprat una font bàsica: el seu epistolari, ni molts dels seus articles, ni textos posteriors a l'any 1909. Considera que la visió que aporta en l'esmentat llibre és superficial i incorrecta.

Compara la figura d'Enric Prat de la Riba (un polític professional) amb la de Joan Maragall (un intel·lectual independent), els relaciona i comenta algunes de les controvèrsies ideològiques que varen determinar les visions diverses dels aconteixements en els seus articles. Maragall pot ser considerat un catalanista que va anar evolucionant, mentre que Prat de la Riba (molt més jove) era un catalanista modern. Ambdós eren amics. S'esmenta la visita d'Alfons XIII a Catalunya, moment en el que Maragall va escriure un article llarg sobre política: "De les reials jornades" i la voluntat de Prat de la Riba d'incloure'l en el moviment Solidaritat Catalana, tot i que no ho va aconseguir. També les seves opinions contràries sobre la Setmana Tràgica, la seva defensa de Prat de la Riba i la seva col·laboració en la creació de la Biblioteca de Catalunya.

Com a president de la Mancomunitat Prat de la Riba va saber captar a persones de totes les tendències: antics cacics, intel·lectuals, liberals i conservadors. La seva personalitat era molt diferent a la de Josep Puig i Cadafalch, continuador de l'obra de Prat, encara que tenia un caràcter agri, tractà de salvar la Mancomunitat, tot i que no ho va poder fer. Va dimitir el 1923.

El llibre aporta una visió profunda, encara que personal de la història; amb anècdotes i detalls sobre persones, relacions i aconteixements. Així, tracta sobre

l'homenatge al filòleg Pompeu Fabra realitzat a Badalona (1934) i la seva obra *Les normes ortogràfiques* (1913) que va permetre regularitzar el sistema ortogràfic. Recorda l'etapa del naixement de Fabra, 1865, en la qual es prohibia escriure en català a les disposicions oficials. L'Acadèmia de Bones Lletres i l'Ateneu de Barcelona varen lluitar per la derogació d'aquesta llei. I l'etapa de 1932, en la qual la situació lingüística havia canviat molt i el govern espanyol ja havia reconegut la llengua catalana, creant la primera càtedra en català a la Universitat de Barcelona.

Pel que fa els aspectes eclesiàstics –conté la conferència realitzada pel I Congrés d'Història de l'Església Catalana- recorda que alguns moviments com el litúrgic i el gregorià, foren perseguits per la dictadura de Primo de Rivera i després per la dictadura de Franco, que els va qualificar com a separatistes. Esmenta algunes institucions catalanistes de caire eclesiàstic que varen ser creades al principi del s. XX: la biblioteca Balmes, per exemple, i els fets previs a la guerra civil relatius a la persecució que varen patir els capellans i militants catòlics de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, la qual considera injusta i no fonamentada, perquè no tots els capellans eren integristes. Destaca que tot i que s'ha publicat sobre aquest tema, no s'ha fet encara cap monografia.

L'obra conclou amb una breu exposició sobre la història del moviment social, tanmateix poc estudiada i amb escases publicacions sobre el tema, perquè es trobava separada de l'ideari relatiu al catalanisme. La burgesia era liberal i en conseqüència negava el dret associatiu dels obrers, no hi havia un control dels sous, etc. A partir de 1839 es varen crear els "Montepios" d'ajut, un tipus d'associació que al cap del temps intervingué en el problema social. A partir de 1854 va començar a sorgir una certa ideologia socialista que va anar-se generalitzant per causa de la posició intransigent de la patronal, culminant en un següit de lluites i vagues per millorar la seva situació laboral i social. En un primer moment dominava la confusió ideològica, el proudonisme i el col·lectivisme, si bé no tenien intel·lectuals d'alt nivell. Poc a poc es varen anar introduint les idees de Marx i de Bakunin. Pablo Iglesias va fundar el PSOE (Partit socialista espanyol).

En resum, l'obra revisa una etapa, suggereix, comenta i dona a conèixer alguns aspectes. Inclou opinions personals de l'autor, aportacions bibliogràfiques i en certs casos un coneixement de primera mà dels fets. Té un tractament agradable, reivindicatiu i reflecteix ser fruit d'un coneixement de la societat i la política catalana del període.

M. CARMEN RIU DE MARTÍN
(CEHI, Universitat de Barcelona)

Traducción de la reseña anterior:

Recopilación de artículos publicados en la prensa catalana, de textos inéditos y de conferencias que constituyen una reflexión sobre los acontecimientos vividos en Cataluña desde mediados del s. XIX. El autor Josep Benet, buen conocedor de la historia de Cataluña, aporta sus reflexiones en torno a diversos temas, sintetiza y destaca algunos episodios. Cabe destacar en primer lugar, que se muestra partidario de un catalanismo de cuño obrero y considera que el catalanismo no fue sólo en su origen un movimiento burgués. Tampoco la Renaixença fue únicamente un movimiento literario, sino de recuperación de la autoconciencia. Además, revisa acontecimientos históricos para observar las actitudes y hechos que no favorecieron el nacionalismo catalanista.

En el primer capítulo sobre la industrialización valora la actividad de investigación iniciada por el historiador Jaume Vicens Vives y destaca que ésta se fue desarrollando en Cataluña durante el s. XIX a pesar de la gran inestabilidad política. Cataluña tuvo que librar una batalla contra la legislación central de Madrid, para conseguir que ésta se adaptara a las necesidades industriales y por lo tanto que tuviera un carácter proteccionista. De un modo ameno revisa los episodios más destacados y menciona la escasez de ministros catalanes en el gobierno español.

A continuación trata el tema del sindicalismo y muestra que éste, junto al nacionalismo fueron los que marcaron el periodo. Considera que aunque en sus inicios el catalanismo fue popular, se convirtió en un movimiento básicamente burgués (la Lliga Regionalista). En cambio, en el mundo obrero prevalecían el internacionalismo proletario y el anarquismo, pues éste adolecía de una legislación que le protegiera, no tenía ni derecho al voto. Observa como muchos obreros lucharon contra el liberalismo político y religioso, pero no contra el económico que tanto les perjudicaba. Asimismo, este grupo se movía más por motivos profesionales o de dignidad que por ideales socialistas. De ahí que el movimiento obrero estuviera poco articulado hasta la creación de Solidaridad Obrera (1907). En 1919 Francesc Cambó en el discurso *La crisi social de Catalunya* (Palau de la Mancomunitat) acusa a los patrones de no querer ceder en lo que pueden, e incitan así a la violencia.

Otros aspectos que trata esta recopilación de textos son: la figura de Josep Torras y Bages, el significado del Orfeó català, la situación política durante el Modernismo, Enric Prat de la Riba, Joan Maragall y Josep Puig i Cadafalch, además del modo como Pompeu Fabra defendió la cultura, la Renaixença y la situación de la iglesia.

Torras i Bages, un personaje que en la actualidad despierta escaso interés, fue un representante muy destacado del catolicismo, sobre todo para los militantes de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, con anterioridad al año 1936. Se refiere a algunos aspectos de su labor tales como la lucha contra el integrismo religioso y lo encuadra dentro del periodo de la Renaixença. En 1888 publicó *El Clero en la vida moderna*, obra que causó una gran polémica. En cuanto a la actitud de Torras i Bages ante el problema obrero, observa que dicho asunto no fue tenido en cuenta por el clero absolutista, ni por el citado autor quien no profundizó en el dicho aspecto, al no preocuparle.

En cuanto al Orfeo Català, su aparición debe asociarse a la voluntad de dotar a Cataluña de unas instituciones culturales propias. Menciona algunos aspectos en torno a su creación, actividades y su clausura en el periodo de la Dictadura de Primo de Rivera. Este sufrió un nuevo revés a partir de 1940 cuando pasó a ser el Palacio de la Música.

Las Bases de Manresa.(1892) consiste en otro tema; se refiere también a la gestación de la Unió Catalanista y a otros movimientos nacionalistas que aparecieron en Europa: Occitania, Creta, Noruega, etc.. para observar que el nacionalismo catalán no era un fenómeno aislado.

En su revisión del Modernismo, parte de una aproximación a su cronología y considera que se trata de una actitud de oposición a la política de la Restauración en Cataluña. El Modernismo fue un producto de la revolución industrial que surgió paralelamente al sentimiento nacionalista catalán y a la creación de la Lliga Regionalista, un partido que quería luchar contra el caciquismo centralista. Continúa avalando la necesidad de estos partidos políticos de carácter nacionalista y no dependientes del Estado, así como la consolidación de unas instituciones culturales propias.

Profundiza en la figura de Enric Prat de la Riba a partir de la crítica a una obra escrita por Jordi Solé Tura *Catalanisme i revolució burgesa*, pues considera que esta incluye muchos fallos de planteamiento y de citación de fuentes. Así Solé Tura al tratar sobre Prat de la Riba no ha utilizado una fuente básica: su epistolario, ni muchos de sus artículos, ni textos posteriores a 1909. Opina que la visión que se aporta en el citado libro es superficial e incorrecta.

Compara la figura de Enric Prat de la Riba (un político profesional) con la de Joan Maragall (un intelectual independiente), establece relaciones entre ambos y alude a algunas controversias ideológicas que determinaron visiones distintas en sus artículos. Maragall puede ser considerado un catalanista que fue evolucionando, mientras que Prat de la Riba (mucho más joven) era un catalanista moderno. Ambos se hicieron amigos. Se menciona la visita de Alfonso XIII a Cataluña, momento en el cual Maragall escribió un largo artículo sobre política: “De les reials jornades” y la voluntad de Prat de la Riba de incluirlo en el movimiento Solidaritat Catalana, aunque no lo consiguió. También sus opiniones contrarias en torno a la Setmana Tràgica, su defensa de Prat de la Riba y su colaboración en la creación de la Biblioteca de Cataluña.

Como presidente de la Mancomunitat Prat de la Riba supo captar a personas de todas las tendencias: antiguos caciques, intelectuales, liberales y conservadores. Su personalidad era muy distinta a la de Josep Puig i Cadafalch, continuador de la obra de Prat, pero de carácter agrio, trató de salvar la Mancomunitat, aunque no lo pudo llevar a cabo. Dimitió en 1923.

El libro aporta una visión profunda, pero personal de la historia; con anécdotas y detalles sobre personas, relaciones y acontecimientos. Así, trata sobre el homenaje al filólogo Pompeu Fabra realizado en Badalona (1934) y su obra *Les normes ortogràfiques* (1913) que permitió regularizar el sistema ortográfico. Recuerda la etapa del nacimiento de Fabra, 1865, en la cual se prohibía la escritura en catalán en disposiciones oficiales. La Acadèmia de Bones Lletres y el Ateneu de Barcelona

lucharon por la derogación de esta ley. Y la etapa de 1932, en la cual la situación lingüística había cambiado totalmente y el gobierno español ya había reconocido la lengua catalana, estableciéndose la primera cátedra en catalán en la Universidad de Barcelona.

En cuanto a los aspectos eclesiásticos –contiene la conferencia realizada para el I Congrés d'Història de l'Església Catalana- recuerda que algunos movimientos como el movimiento litúrgico y el gregorianismo, fueron perseguidos por la dictadura de Primo de Rivera y después por la dictadura de Franco, que los calificó como separatistas. Menciona algunas instituciones catalanistas de carácter eclesiástico que fueron creadas a principios del s. XX: la biblioteca Balmes, por ejemplo; y los sucesos previos a la guerra civil relativos a la persecución que sufrieron los sacerdotes y militantes católicos de la Federació de Joves Cristians de Catalunya, la cual considera injusta y no fundamentada, ya que no todos los curas eran integristas. Destaca que a pesar de las diversas aportaciones publicadas sobre el citado tema, no se ha realizado todavía una monografía.

Concluye la obra con la breve mención a la historia del movimiento social, igualmente poco estudiada y con escasas publicaciones al respecto, pues se hallaba separada del ideario relativo al catalanismo. La burguesía era liberalista y por consiguiente negaba el derecho asociativo de los obreros, no había control de salarios, etc.. A partir de 1839 se crean los Montepíos de ayuda mutua, un tipo de asociación que con el tiempo intervino en el problema social. A partir de 1854 empezó a surgir una cierta ideología socialista que fue generalizándose a causa de la postura intransigente de la patronal, culminando en una sucesión de luchas y huelgas para mejorar su situación laboral y social. En un primer momento dominaba la confusión ideológica, el proudonismo y el colectivismo, pero adolecían de intelectuales de altura. Paulatinamente se fueron introduciendo las ideas de Marx y de Bakunin; con el tiempo, Pablo Iglesias fundó el PSOE (Partido socialista español).

En resumen la obra revisa una etapa, sugiere, comenta y da a conocer algunos aspectos. Incluye opiniones personales del autor, aportaciones bibliográficas y en ciertos casos un conocimiento de primera mano de los hechos. Tiene un tono ameno, reivindicativo y a la vez refleja ser fruto de un conocimiento de la sociedad y la política catalana del periodo.

M. CARMEN RIU DE MARTÍN
(CEHI, Universitat de Barcelona)